

Júdás, a félreértett hős?

Az elmúlt hónapokban nagy szenzációként tálalták a nagy közönség elé azt a második században keletkezett gnosztikus iratot, amely a Júdás evangéliumaként vált ismertté. Sokan a Da Vinci-kód után újabb bizonyítékokat láttak a dokumentumban arra a hipotézisre, hogy a kereszténység egy csalás eredménye. Állítják, a valódi Jézus Krisztus egészen más volt, mint akiről az Újszövetség evangéliumai beszámolnak. Egyesek már arról beszéltek, hogy Vatikán is rehabilitálni akarja a két évezred óta árulóként beállított tanítványt, Júdást. De tényleg meg kell kérdőjeleznünk a keresztény tanítás hitelességét emiatt az irat miatt?

Mit tartalmaz az írás?

A Júdás evangéliumáról mindig is tudtak a teológusok, történészek, bibliakutatók. Ugyan a szövege ismeretlen volt 1970 előtt, de Iréneusz 2. századi egyházatyja Az eretnokségek ellen c. művében ír részletesen erről az álevangéliumról. Az irat tulajdonképpen nem is nevezhető evangéliumnak, mivel témája nem az emberiség bűnből való megváltása. A könyv szerzője ismeretlen, aki Júdás nevét vette fel. Ez a kegyes csalás ismert volt az ókorban és pszeudoepigráfoknak hívjuk az ilyen írásokat. A szerző így kívánt tekintélyt adni művének (pl: Énok Könyve, Mózes Apokalipszise, Tamás evangéliuma, Fülöp evangéliuma...). A dokumentum Jézus Krisztus beszélgetéseit tartalmazza egyrészt Júdással, másrészt a tanítványokkal. Az irat szerint a tizenegy tanítvány nem érti meg Jézust, mikor az Atyához imádkoznak, Jézus kineveti őket. Egyedül Júdás az, akit beavat a titkos tudásba, az igazságba. Ez a titkos tudás pedig nem más, mint a gnosztikusok titkos tanítása. A dokumentumban szereplő Jézus elmondja, hogy ő Barbelosz halhatatlan birodalmából származik. Barbelosz egyébként a Bibliában nem szerepel, Iréneusz könyvében olvashatjuk, hogy ő a gnosztikusok főistene, akitől minden szellemi lény származik. Az ember lelke be van zárva testének börtönébe, amiből a titkos tudás (gnószis) révén tud kiszabadulni. Jézus azért jött el a világra, hogy ezt a titkos tudást továbbadja az embereknek. Júdás küldetése pedig az, hogy a megértett tudást továbbadja másoknak. A könyvben szereplő Jézus megkéri Júdást árulja el őt, mivel az ő lelkének is ki kell szabadulnia testének börtönéből: „te fogod feláldozni az embert, aki beborít engem”. Ezt meg is teszi Júdás, amit az apostolok természetesen nem értenek, mivel a gnószis számukra ismeretlen maradt. Még különlegesebb az a tanítás, amit Jézus a világ keletkezéséről, a szellemi világról ad át „kedvenc tanítványának”. Kezdetben „megjelent egy fényes felhő, ebből a felhőből bukkant elő a nagy angyal, a fényességes isteni Ön-Létrehozó. Négy angyalának kíséretében teremtette meg az első fénylényt, majd az angyalok miriádjait. Az emberiséget egy Saklas nevű angyal teremti meg. A világot pedig egy demiurgosz, akit Nebro vagy Yaldabaoth (Ő a gnosztikusok szerint az Ószövetség Jahvéja) néven neveznek. Ezután létrejön – nem világos, hogy ki hozza létre – tizenkét angyal (12 trón!), akik uralkodnak a káoszon és az alvilágon. Séth tulajdonképpen Krisztus, aki maga is angyal, az alvilág uralkodója a Harmathoth, Galila, Yoben és Adonaios nevű angyalokkal. Jézus küldetése a földön nem más, hogy az embereket kiszabadítsa a test fogságából, tehát megváltsa őket Yaldabaoth-tól (!). Ennek a gnosztikus mítosznak semmi köze sincs a Biblia tanításához.

A gnoszticizmusról

Honnan ered a gnosztikus tanítás? - tehetjük fel a kérdést. A gnoszticizmus, mint szinkretista vallási mozgalom a kereszténység előtt is létezett, de elszigetelten. Igazán a kereszténység megjelenése adott számára lendületet. 80 és 150 között fogalmazták meg tanításait. Főbb képviselőik: Valentinosz és Markion voltak. Tanítóik merítették a platonizmusból, a zoroasztrizmusból, különböző misztérium vallásokból. Nem volt egységes dogmatikája. Az egyes gnosztikus szekták egymással is versenyeztek, minden közösség a saját „tudását” tartotta megváltónak. Tanításuk főbb pontjai: a test a lélek börtöne, az isteni tudás szabadítja ki a lelket a test börtönéből. A gnosztikus megváltó az anyagtól szabadít meg, a lelket kiszabadítja a testből. A legtöbb gnosztikus szekta aszkézist parancsolt, az aszkézis célja azonban a test megőlése volt és nem a megtartóztatás. A házasságot tiltották, mivel tanaik szerint a lelket meg kell óvni az érzéki gyönyörtől, arra kell törekedni, hogy mielőbb magasabb rendű

állapotba jusson. A házaselet, a fajfenntartás a gonosz teremtető isten művének konzerválását jelenti, hozzájárul a rossz fennmaradásához. A teremtetés megvetésének következménye lett a gnosztikusok körében a Ószövetség leértékelése.

A kánon kialakulása

Néhány publikált írás szerint a keresztény kánont Nagy Konstantin, vagy a niceai zsinat állította össze. Ők zárták ki azokat az iratokat, amelyek nem igazolták az akkori egyház hivatalos álláspontját. Így maradtak ki az Újszövetségből a gnosztikus evangéliumok is. Ez az állítás azonban téves. Konstantinnak semmi köze nincs a kanonizációhoz. A Szentírás kialakulása ugyan folyamat eredménye volt, de 125 után Jusztinosz már evangéliumokról beszél, 170 körül Tatianosz pedig a négy evangéliumot szerkesztette egységbe. Az egyház az alapján tartotta hitelesnek egy íratot, hogy szerzője apostol volt, hogy az írat a szemtanúk korából származik. Egy másik lényeges elem az ihletettség. Hitünk szerint a Bibliát Isten jelentette ki az emberiség számára. Péter írja levelében: „mert sohasem ember akaratából származott a prófécia, hanem a Szentlélektől indítatva szólaltak meg az Istentől küldött emberek.” (2Pt 1,21) Hisszük, ha Isten adta a kijelentést, Ő gondoskodott róla, hogy az az üzenet hiánytalanul jusson el az emberekhez.

Mi lehet az értéke Júdás evangéliumának?

Tehát semmiképpen nem tarthatjuk történelmileg hitelesnek ezt az 1970-es években megtalált gnosztikus íratot. Abban viszont segít ez a dokumentum, hogy jobban megértsük az első századok kereszténységét, azokat a hitvitákat, amelyek az első századokban folytak. Tudományos vizsgálatával közelebb kerülhetünk a gnoszticizmushoz, és talán korunk kereszténységgel szembeni támadásait is jobban megértjük.

Merényi Zoltán

További írások a neten:

Előkerült Júdás evangéliuma (Népszabadság beszámolója)

Az Apologia írása (előadás mp3-ban, prezentáció)

Júdás újratöltve (Hetek cikke)

Korunk hőse, Júdás (Hetek)

Júdás evangéliuma (Bibliaszövetség tanulmánya)

Apokrif Júdás elbeszélések (Evangélikus Élet - Fabinyi Tamás írása)

Júdás evangéliuma vagy Jézus Krisztus evangéliuma (Parokia cikke - Sipos Ete Zoltán írása)

<http://www.merenyi.baptist.hu/index.php?m=8977>